International
Journal of Human Sciences
ISSN:2458-9489

Volume 20 Issue 3 Year: 2023

Assessment of traditional and complementary methods used by patients with hypertension to reduce blood pressure[1]

Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basıncını düşürmeye yönelik kullandıkları geleneksel ve tamamlayıcı yöntemlerin değerlendirilmesi

Dilan Deniz Akan[2]
Özden Dedeli Çaydam[3]
Sezgi Çınar Pakyüz[4]

Abstract

This research is a descriptive cross-sectional study conducted to evaluate the traditional and complementary methods used by hypertension patients to lower blood pressure. The sample of the survey was conducted in a university hospital in Turkey of West, who are diagnosed with hypertension, matching the sample selection criteria and who wish to participate in the study comprised 193 patients. The data were collected through a questionnaire created by the researchers. In statistical analysis, descriptive statistics and chi-square test and Fisher's exact chi-square test were used. Considering the findings, the average age of the participants in the study was 56.6±9.6 and the diagnosis period of hypertension was 7.1±5.6 years. It was determined that 65.8% of the patients used traditional and complementary methods and 73.6% of those using complementary methods did not inform the healthcare personnel about this situation. 93.7% of the patients stated that they used herbal method as a traditional and

Özet

Bu araştırma, hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basınçlarını düşürmek için kullandıkları geleneksel ve tamamlayıcı yöntemlerin belirlenmesi amacıyla yapılmış tanımlayıcı-kesitsel tipte bir araştırmadır. Araştırmanın örneklemini, Türkiye'nin batısındaki bir üniversite hastanesinde hipertansiyon tanısı olan, örneklem seçim kriterlerine uyan ve çalışmaya katılmak isteyen 193 hasta oluşturdu. Veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulan soru formu aracılığı ile toplandı. İstatistiksel analizde, tanımlayıcı istatistikler ile ki-kare ve Fisher'in kesin ki-kare testi kullanıldı. Bulgulara bakıldığında, araştırmaya katılanların yaş ortalaması 56,6±9,6 ve hipertansiyon tanı süreleri 7,1±5,6 yıldır. Hastaların %65,8'inin geleneksel ve tamamlayıcı yöntem kullandıkları, tamamlayıcı yöntem kullananlardan %73,6'sının bu durumdan sağlık personelini haberdar etmediği belirlendi. Hastaların %93,7'si geleneksel ve tamamlayıcı yöntem olarak bitkisel yöntem kullandıklarını,

[1] This study was presented as an oral presentation of the 1st International Congress on Internal Diseases Nursing on 25-27 November 2018.

[2] RN, MSc, PhD, Research Assistant, Manisa Celal Bayar University, Faculty of Health Sciences, Internal Medicine Nursing Department, deniz.dilan91@gmail.com Orcid ID: 0000-0002-8258-8658

[3] RN, MSc, PhD, Assoc. Professor, Manisa Celal Bayar University Faculty of Health Sciences, Internal Medicine Nursing Department, ozdendedeli@yahoo.co.uk Orcid ID: 0000-0003-0558-9400

[4] RN, MSc, PhD, Retired Professor, Manisa Celal Bayar University Faculty of Health Sciences, Internal Medicine Nursing Department, sezcinar@hotmail.com

Submitted: 10/03/2019 Published: 09/09/2023

Deniz Akan, D., Dedeli Çaydam Ö., Çınar Pakyüz S. (2023). Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basıncını düşürmek için kullandıkları yöntemlerin değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, *20*(3), 363-374. doi:10.14687/jhs.v20i3.5700

complementary method, 43% stated that they received this information from their environment and 52.3% used the traditional and complementary method to lower their blood pressure. As a result, it was determined that patients with hypertension often resort to traditional and complementary methods. Based on this results, we suggest that health professionals should question the traditional and complementary methods used by individuals with hypertension, improve their knowledge on traditional and complementary methods, and increase in-service training on this subject.

Keywords: Hypertension, traditional and complementary methods, nurse.

(Extended English summary is at the end of this document)

%43'ü ise bu bilgiyi çevresinden aldığını ve %52,3'ü geleneksel ve tamamlayıcı yöntemi tansiyonunu düşürmek için kullandığını ifade etti. Sonuç olarak, hipertansiyonlu hastaların sıklıkla geleneksel ve tamamlayıcı yöntemlere başvurdukları belirlendi. Bu bulgulardan hareketle, sağlık profesyonellerinin hipertansiyonu olan bireylerin kullandıkları geleneksel ve tamamlayıcı yöntemleri sorgulamalarını, geleneksel ve tamamlayıcı yöntemler konusunda bilgilerini geliştirmelerini ve bu konuda yapılacak hizmet içi eğitimlerin arttırılmasını öneriyoruz.

Anahtar Kelimeler: Hipertansiyon, geleneksel ve tamamlayıcı yöntemler, hemşire.

GİRİŞ

Dünya nüfusunun giderek yaşlanması, gelişen teknoloji ile bireylerin yaşam süresinin uzaması ve artmış obezite prevalansına paralel bir şekilde hipertansiyon, kronik hastalıklar arasında önemli bir yere sahiptir (Mills vd., 2020). Hipertansiyon kardiyovasküler hastalıklar için önemli bir risk faktörü olup erken ölümlerin önemli bir nedenidir (Stokes vd., 2022). Hipertansiyon, neden olduğu komplikasyonlar ve sağlık bakım maliyetleri açısından ülke ekonomilerine ciddi bir yük oluşturmaktadır (Arıcı vd., 2015). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), dünya çapında 30-79 yaşları arasında yaklaşık 1,28 milyar insanın hipertansiyonu olduğunu; bunların büyük çoğunluğunun ise düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşadığını bildirmektedir (WHO, 2023). Ülkemizde gerçekleştirilen "Türk Erişkinlerinde Kalp Hastalığı ve Risk Faktörleri" (TEKHARF) çalışmasının 2017 yılı raporunda; dünyadaki hipertansiyonlu hasta sayısının 40 yıl öncesi ile kıyaslandığında %90 artış gösterdiği; ülkemizdeki hipertansiyonlu hasta sayısının 14,3 milyon (8 milyon kadın ve 6,3 milyon erkek olmak üzere) olarak tahmin edildiği ve bu oranın 10 yıl önceki verilerle kıyaslandığında %60 daha fazla olduğu bildirilmiştir (Onat vd., 2017).

Hipertansiyon gibi prevalansı giderek artan kronik hastalıklarda hastalığa bağlı komplikasyonların gelişimini engellemek, yaşam kalitesini arttırmak ve tedaviye uyumu sağlayabilmek amacıyla hastaların yaşam tarzı ve alışkanlıklarında değişiklik yapması gerekmektedir (Onat vd., 2017; Singh vd., 2017). Ancak hipertansiyonun kronik, tıbbi tedavi ve yaşam tarzı değişikliği gerektiren bir hastalık olması ile hastanın aldığı eğitimi davranışa dönüştürmesindeki güçlükler nedeniyle bu sürecin oldukça zorlu olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, hastalar tıbbi tedaviye ek olarak farklı uygulamalara yönelebilmektedir. Bu uygulamalar içerisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp (GETAT) önemli bir yer tutmaktadır (Kes vd., 2016; Palileo-Villanueva vd., 2022).

Amerikan Kanser Birliği ve Ulusal Kanser Enstitüsü GETAT'ı, "bireylerin sağlıklarını güçlendirmek ve geliştirmek, hastalıkları önlemek veya kronik hastalıklarının semptomlarını geriletmek ya da mevcut tedavi yöntemlerinin yan etkilerini azaltmak amacıyla uyguladıkları modern tıbbın paralelindeki yöntemlerin tamamı" olarak tanımlamaktadır (Amerikan Kanser Enstitüsü, 2023). Ülkemizde 2014 yılında "Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği" yayımlanmış olup 15 GETAT uygulaması tanımlanmıştır (Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği, 2014). Literatüre bakıldığında, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde

Deniz Akan, D., Dedeli Çaydam Ö., Çınar Pakyüz S. (2023). Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basıncını düşürmek için kullandıkları yöntemlerin değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, *20*(3), 363-374. doi:10.14687/jhs.v20i3.5700

GETAT kullanımının giderek yaygınlaştığı; DSÖ'ye üye 170 ülkeden GETAT kullanım oranın %88'e ulaştığı bildirilmektedir. Türkiye'de GETAT kullanımına yönelik çalışmalar, özellikle kronik hastalığı olanlarda GETAT'a eğilimin giderek yaygınlaştığını belirtmektedir (Kes vd., 2016; Peksoy vd., 2018; Uçar ve Canpolat, 2021; Kutlu ve Gülşen, 2021).

Sağlığı güçlendirmek, hastalıkları önlemek, semptomları azaltmak ve psikolojik destek sağlamak amacıyla kullanılan GETAT, olumlu etkileri olabileceği gibi; bilinçsiz bir şekilde kullanılması ya da sağlık profesyonellerine bilgi verilmeden kullanımı sonucunda istenmeyen etkilere neden olabilir. Bu istenmeyen etkiler uygulanan yöntemin olumsuz etkisinden kaynaklanabileceği gibi; kullanılan GETAT yönteminin farmakolojik tedavinin etkisini değiştirmesinden ya da farmakolojik tedavinin ihmal edilmesinden kaynaklanabilir (Uçar ve Canpolat, 2021; Terkeş vd., 2021). Bu nedenle, GETAT'ın istenmeyen etkilerinin önüne geçilmesi ve başarılı bir hipertansiyon yönetimi için sağlık profesyonellerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Sağlık profesyonellerinin GETAT yöntemleri ile ilgili farkındalıklarının olması, hipertansiyon tanısı olan hastaların kullandıkları GETAT yöntemlerini sorgulaması ve bu konuda bilgi düzeylerini geliştirmeleri oldukça önemlidir. Hipertansiyon hastalarının kullandıkları GETAT yöntemlerinin bilinmesi, olası ilaç etkileşiminin önüne geçilmesi, istenmeyen etkilerin ortadan kaldırılması ve başarılı bir hipertansiyon yönetiminin sağlanması için gereklidir (Kes vd., 2016; Nural ve Çakmak; 2018; Terkeş vd., 2021).

Bu araştırmada amaç, hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basınçlarını düşürmek için kullandıkları GETAT yöntemlerinin belirlenmesidir.

Araştırma Soruları

- Hipertansiyon tanısı olan hastaların GETAT kullanma oranı nedir?
- Hipertansiyon tanısı olan hastaların en sık kullandıkları GETAT yöntemleri nelerdir?
- Hipertansiyon tanısı olan hastaların kullandıkları GETAT yönteminden sağlık personelini haberdar etme oranı nedir?
- Hipertansiyon tanısı olan hastaların tanıtıcı özellikleri ile GETAT kullanım durumları arasında fark var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi ve Amacı

Tanımlayıcı-kesitsel tipteki bu araştırma, hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basınçlarını düşürmek için kullandıkları GETAT yöntemlerini belirlemek amacıyla yapıldı.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, Temmuz – Eylül 2017 tarihleri arasında Türkiye'nin batı bölgesindeki bir üniversite hastanesinde gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, çalışmanın yapıldığı tarihlerde Türkiye'nin batı bölgesindeki bir üniversite hastanesinin Kardiyoloji ve Nefroloji polikliniklerine başvuran hipertansiyon tanısı almış tüm bireyler oluşturdu. Çalışmada örneklem, kolayda örnekleme yoluyla seçilmiş olup çalışmanın yapıldığı tarihlerde polikliniğe başvuran, altı ay ve daha uzun süredir hipertansiyon tanısı almış, çalışmaya katılmayı kabul eden ve Türkçe iletişim kurulabilen 193 birey araştırmanın örneklemini oluşturdu.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın yapılabilmesi için XXXX Üniversitesi Yerel Etik Kurulu'ndan yazılı izin (02.08.2017 – 20.478.486) ve araştırmanın yapıldığı hastanenin başhekimliğinden kurum izni alındı. Hastalar araştırma hakkında bilgilendirilerek yazılı onamları alındıktan sonra veriler toplandı.

Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi

Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulmuş soru formu kullanıldı (Efe vd., 2012; Erdoğan vd., 2012; Güven vd., 2013). Veriler, hastalarla yüz yüze

Deniz Akan, D., Dedeli Çaydam Ö., Çınar Pakyüz S. (2023). Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basıncını düşürmek için kullandıkları yöntemlerin değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, *20*(3), 363-374. doi:10.14687/jhs.v20i3.5700

görüşme tekniği kullanılarak ilk araştırmacı (DDA) tarafından toplandı. Çalışmaya katılmayı kabul eden hastaların veri toplama formunu yanıtlaması ortalama 10 dakika sürdü.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Veriler, bilgisayar ortamında değerlendirildi. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 21.0 paket programı kullanıldı. Sonuçlar, %95 güven aralığında; p <0,05 istatistiksel açıdan anlamlı kabul edildi. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistikler ile kategorik değişkenlerin analizinde ki-kare ve Fisher'in kesin ki-kare testi kullanıldı.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmaya katılmayı kabul etmeyen ve veri toplamaya gidilemeyen günlerdeki hipertansiyonlu hastalar araştırma kapsamına alınamadı. Örneklem sayısı az olduğu ve çalışma tek bir hastanede yürütüldüğü için sonuçlar hipertansiyonlu hastaların tamamına genellenemez.

BULGULAR

Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 56,6±9,6 (37 – 82) ve hipertansiyon tanı süreleri 7,1±5,6 (1 – 25) yıl olup beden kütle indeksleri ortalaması 28,3±3,7 (20,3 – 41,5)'dir. Araştırmaya katılanların tanıtıcı özellikleri Tablo 1'de verildi.

Tablo 1. Hastaların Tanıtıcı Özellikleri (n=193)

Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	97	50.3
	Erkek	96	49.7
Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	4	2.1
	Okur-yazar	25	13.0
	İlkokul	68	35.2
	Lise	75	38.9
	Lisans	17	8.8
	Lisansüstü	4	2.1
Medeni Durum	Evli	168	87.0
	Bekar	25	13,0
Çalışma Durumu	Çalışıyor	73	37.8
	Çalışmıyor	119	61.7
Meslek	Emekli	63	32.6
	Memur	35	18.1
	İşçi	12	6.2
	Serbest Meslek	26	13.5
	Ev Hanımı	57	29.5
Gelir Durumu	Gelir giderden az	48	24.9
	Gelir gidere denk	122	63.2
	Gelir giderden fazla	23	11.9
Kiminle Yaşıyor	Yalnız	25	13.0
	Eşiyle	61	31.6
	Eşi ve çocuklarıyla	98	50.8
	Çocuklarıyla	9	4.7
Sigara Kullanma Durumu	Kullanıyor	126	65.3
	Kullanmıyor	67	34.7
Alkol Kullanma Durumu	Kullanıyor	57	29.5
	Kullanmıyor	136	70.5
Başka Kronik Hastalık	Var	148	76.7
	Yok	45	23.3
Düzenli Doktor Kontrolüne Gitme	Gidiyor	83	43.0
	Gitmiyor	110	57.0

Deniz Akan, D., Dedeli Çaydam Ö., Çınar Pakyüz S. (2023). Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basıncını düşürmek için kullandıkları yöntemlerin değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, *20*(3), 363-374. doi:10.14687/jhs.v20i3.5700

Hastaların %76,7'sinin hipertansiyon dışında başka bir kronik hastalığının olduğu, %57'sinin düzenli doktor kontrolüne gitmediği belirlendi (Tablo 1). Hastaların %37,4'ünün hipertansiyon dışında diabetes mellitus hastası olduğu görüldü.

Araştırmaya katılan hastaların %65,8'inin GETAT yöntemi kullandığı; GETAT kullanan hastaların ise %93,7'sinin GETAT yöntemi olarak bitkisel yöntem kullandığı, %43'ünün kullandığı yöntem hakkında bilgiyi çevresinden aldığı, %76,3'ünün kullandığı GETAT hakkında sağlık personelini bilgilendirmediği saptandı (Tablo 3).

Tablo 2. Hastaların GETAT Kullanım Özellikleri (n=193)

Özellikler		Sayı (n)	Yüzde (%)
GETAT Uygulama Durumu	Kullanıyor	127	65.8
	Kullanmıyor	66	34.2
Kullanılan GETAT Yöntemi (n=127)*	Akupunktur	2	1.0
	Bitkisel Yöntemler	118	93.7
	Müzik Terapi	6	3.1
	Dini yöntemler	3	1.6
	Masaj	4	2.1
Kullanılan GETAT Yöntemi ile İlgili Bilgi Kaynağı (n=127)*	Çevre	166	43
	Sağlık Personeli	9	4.6
	Televizyon	52	21.8
	İnternet	16	8.3
	Aktar	6	3.1
Kullanılan GETAT Yönteminden Sağlık Personelinin Bilgisi Var (n=127)	Evet	34	26.4
	Hayır	95	73.6
GETAT Kullanma Nedeni (n=127)	Tansiyonumu düşürmek için	102	52.8
	Stresimi azalmak için	7	3.5
	İlaçların yan etkilerini azaltmak için	2	1
	Yakınlarım önerdiği için	8	4.1
	Yaşam şeklimi değiştirmek için	6	3.4

*Birden fazla cevap seçeneği işaretlenmiş olduğundan yüzdeler n üzerinden alındı.

Hastaların GETAT kullanma durumları ile medeni durum, başka hastalık varlığı, doktor kontrolüne düzenli gitme durumu, tanı süresi ve gelir durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark yoktu (p >0,05). Cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu ve GETAT kullanma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark vardı (p <0,05). Hastaların tanıtıcı özellikleri ile GETAT kullanım durumları arasındaki farklar Tablo 3'te gösterildi.

Tablo 3. Hastaların Tanıtıcı Özellikleri ve GETAT Kullanma Durumu Arasındaki Fark (n=193)

Değişken		n	%	GETAT Kullanma Durumu		Anlamlılık
				Kullanıyor	Kullanmıyor	
Cinsiyet	Kadın	97	50.3	71	26	X^2=4.736
	Erkek	96	49.7	56	40	**p=0.030**
Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	4	2.1	2	2	X^2=7.188[a] **p=0.027**
	Okur-yazar	25	13.0	17	8	
	İlkokul	68	35.2	40	28	
	Lise	75	38.9	55	20	
	Lisans	17	8.8	9	8	
	Lisansüstü	4	2.1	4	0	
Medeni Durum	Evli	168	87.0	112	56	X^2=0.430
	Bekar	25	13.0	15	10	p=0.512
Çalışma Durumu	Çalışıyor	73	37.8	45	28	X^2=2.995
	Çalışmıyor	119	61.7	82	37	**p=0.044**
Başka Hastalık	Var	148	76.7	98	50	X^2=0.048
	Yok	45	23.3	26	16	p=0.826

Deniz Akan, D., Dedeli Çaydam Ö., Çınar Pakyüz S. (2023). Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basıncını düşürmek için kullandıkları yöntemlerin değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, *20*(3), 363-374. doi:10.14687/jhs.v20i3.5700

Düzenli Dr Kont.	Gidiyor	83	43.0	59	24	X^2=1.805 p=0.179
	Gitmiyor	110	57.0	68	42	
Tanı Süresi	1 yıldan az	19	9.8	11	8	X^2=0.850 p=0.838
	1-5 yıl	80	41.5	53	27	
	5-10 yıl	52	26.9	36	16	
	10 yıl ve üstü	42	21.8	27	15	
Gelir Durumu	Gelir giderden az	48	24.9	32	16	X^2=0.284 p=0.868
	Gelir gidere denk	122	63,2	81	41	
	Gelir giderden fazla	23	11.9	14	9	

[a]Fisher'in kesin ki kare testi kullanıldı.

TARTIŞMA

Günümüzde tıbbi tedavilerde yaşanan gelişmelere paralel olarak beklenen yaşam süresi uzamış ancak bu durum kronik hastalık görülme oranında artışa neden olmuştur. Son yıllarda kronik hastalığı olan bireyler arasında tıbbi tedavilerin yanı sıra GETAT yöntemlerine yönelim giderek artış göstermektedir (Nural ve Çakmak, 2017). Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basınçlarını düşürmek için kullandıkları GETAT yöntemlerinin incelendiği bu çalışmada, GETAT kullanım oranı %65,8 olarak bulundu. Literatürde, Gana'da hipertansiyon tanılı hastalarla yapılan çaışmalarda, GETAT kullanım oranları %19,5-24,6 olarak bildirilirken (Kretchy vd., 2014; Alhassan vd., 2023); Tayvan'da %49,7 (Tsai vd., 2014); Uganda'da %56 (Nuwaha ve Musinguzi, 2013), Filistin'de %85,7 (Ali-Shtayeh vd., 2013), Suudi Arabistan'da ise %75,5 olarak bildirilmiştir (Aladhab vd., 2023). Ülkemizde yapılan araştırmalara bakıldığında, GETAT kullanım oranlarının %51,3-87 arasında değiştiği görülmektedir (Efe vd., 2012; Bahar vd., 2013; Güven vd., 2013; Terkeş vd., 2021; Şanlıtürk ve Kaplan, 2023). Literatürdeki GETAT kullanımı ile ilgili bu değişkenliğin bireylerin sağlık inançlarından, kültürel etmenlerden, hastalık deneyimlerinden ve yaşadıkları çevreden etkilenmelerinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda katılımcıların en sık kullandıkları GETAT yönteminin (%93,7) bitkisel tedaviler olduğu tespit edildi. Kronik hastalığı olan bireyler tarafından en sık tercih edilen GETAT yöntemlerinin başında bitkisel uygulamaların geldiği bilinmektedir. National Health Interview Survey'in 2012 yılı raporlarına göre, Amerika'da en sık kullanılan GETAT yöntemi bitkisel ürünler/gıda takviyeleridir (NHIS, 2012). Ülkemizde yapılan araştırmalara baktığımızda, Nural ve Çakmak'ın (2018) kronik hastalığı olan bireyler üzerinde yaptıkları araştırmada, bitkisel yöntem kullanım oranı %58,5; Oral ve ark.'ının (2016) aile sağlığı merkezine başvuran bireyler üzerinde yaptıkları araştırmada, bitkisel yöntem kullanım oranı %37,2; Arslan ve ark.'ının (2020) kardiyovasküler hastalığı olan bireyler ile yapmış oldukları araştırmada bitkisel yöntem kullanım oranı %49,1; Şanlıtürk ve Kaplan'ın (2023) diyabet ve hipertansiyon hastalarıyla yapmış oldukları araştırmada ise hipertansiyon hastaları arasında bitkisel yöntem kullanım oranı %86 olarak bildirilirken; Efe ve ark.'ının (2012) yaptığı çalışmada, hipertansiyon hastalarının çoğunlukla (%94,3) bitkisel yöntemlere başvurdukları, bitkisel yöntemlerden de %76,0 oranıyla en fazla limonun tercih edildiği bildirilmiştir. Hastaların bitkisel uygulamaları daha sık tercih etmelerinin nedenlerinin; bitkisel yöntemlerin zararsız olmasını düşünmeleri, daha ucuz olması, sağlık hizmetlerinin maliyetinin yüksek olması ve ilaçların yan etkilerine yönelik inançları ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamıza katılan hipertansiyonlu hastaların büyük çoğunluğunun (%76,3) kullandıkları GETAT yöntemini sağlık personellerine bildirmedikleri saptandı. Yurtdışında yapılan çalışmalarda hastaların büyük çoğunluğunun (%68,1-70) kullandıkları GETAT yöntemini sağlık personeline bildirmedikleri bildirilmiştir (Kretchy vd., 2014; Ali-Shtayeh vd., 2013). Ülkemizde Biçen ve ark.'ının (2012) yapmış olduğu çalışmada hipertansiyonlu hastaların %87'sinin; Güven ve ark.'ının (2013) yapmış olduğu çalışmada hipertansiyonlu hastaların %72'sinin; Terkeş ve ark.'ının (2021) yapmış olduğu çalışmada ise hipertansiyonlu hastaların %73,3'ünün kullandıkları GETAT yöntemlerinden sağlık personelini haberdar etmedikleri bildirilmiştir. Çalışma sonuçlarımız, bu açıdan literatür ile

Deniz Akan, D., Dedeli Çaydam Ö., Çınar Pakyüz S. (2023). Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basıncını düşürmek için kullandıkları yöntemlerin değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, *20*(3), 363-374. doi:10.14687/jhs.v20i3.5700

benzerlik göstermektedir. Hastaların kullandıkları GETAT yöntemi hakkında sağlık personelini bilgilendirmemesinin nedeninin, sağlık personelinin hastanın GETAT yöntemi kullanıp kullanmadığını sorgulamaması, hastaların bu yöntemleri doğal ve zararsız bulmaları ve sağlık personeli tarafından yargılanacaklarını düşünmeleri ile ilgili olabileceği tahmin edilmektedir.

Çalışmamızda, kadınların, ilkokul/lise düzeyi eğitim seviyesine sahip olanların ve çalışan hastaların daha fazla GETAT kullandıkları saptandı ($p < 0,05$). Çalışmada diğer tanıtıcı özellikler ile GETAT yöntemlerini kullanma arasında bir fark saptanmadı ($p > 0,05$). Literatüre bakıldığında; tanıtıcı özellikler ve GETAT yöntemi kullanma durumu arasındaki farka yönelik farklı verilerin mevcut olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalarda eğitim durumu ve çalışma durumu ile GETAT yöntemi kullanma durumu arasında fark olduğu bildirilirken (Alhassan vd., 2023); bazı çalışmalarda ise eğitim durumu va çalışma durumu ile GETAT yöntemi kullanma durumu arasında fark bulunmadığı bildirilmiştir (Oral vd., 2016; Nural ve Çakmak, 2018; Terkeş vd., 2021). Cinsiyete göre GETAT kullanım durumu açısından fark olmadığını bildiren çalışmaların yanı sıra (Nural ve Çakmak, 2018; Güven, 2020; Alhassan vd., 2023); kadın cinsiyet ile GETAT kullanım durumu arasında fark olduğunu bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Güven vd., 2013). Bu nedenle, tanıtıcı özellikler ile GETAT kullanım durumu arasındaki farkın farklılıklar gösterdiği ve belirleyici faktör olarak değerlendirilemeyeceği düşünülmektedir. Tanıtıcı özellikler ile GETAT kullanım durumu arasındaki farkı inceleyen daha fazla çalışmanın yapılmasının yararlı olacağı tahmin edilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, hipertansiyon tanısı hastaların sıklıkla GETAT yöntemlerine başvurduğu belirlendi. Hastaların en sık kullandıkları GETAT yönteminin bitkisel uygulamalar olduğu tespit edildi. Hipertansiyonlu hastaların büyük çoğunluğunun kullandıkları yöntemleri sağlık personellerine haber vermedikleri saptandı.

Ancak bireylerin bu yöntemleri uygularken sağlık personellerinden bilgi almadan ve bilinçsiz bir şekilde kullanmalarının hipertansiyon hastalığının ilerlemesine ve farmakolojik tedavinin etkinliğinin azalmasına yol açabileceğinden; hastaların bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Buradan hareketle, sağlık profesyonellerinin hipertansiyonu olan bireylerin kullandıkları GETAT yöntemlerini sorgulamalarını, GETAT yöntemleri konusunda bilgilerini geliştirmelerini ve bu konuda yapılacak hizmet içi eğitimlerin arttırılmasını öneriyoruz.

KAYNAKLAR

27 Ekim 2014 tarih ve 29158 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği" ve ekleri internet adresi ulaşım tarihi http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141027-3.htm (Erişim Tarihi: 22.01.2019).

Aladhab, W., Bohamad, A., Alhashem, S., Alhumam, T., Bubshait, A., & Elsheikh, E. (2023). Use of alternative medicine among hypertensive patients in Saudi Arabia. *Medical Science,* 27, e20ms2727. https://doi.org/10.54905/disssi/v27i131/e20ms2727

Alhassan, A. R., Duut, T. B., Dzomeku, P. (2023). Prevalence and correlates of complementary and alternative medicine (cam) use among hypertensive patients in tamale, Ghana. *Clinical Research and Clinical Trials,* 7(2), 1-7. https://doi.org/10.31579/2693-4779/123

Ali-Shtayeh, M., Jamous, R., Jamous, R., & Salameh, N. (2013). Complementary and alternative medicine (CAM) use among hypertensive patients in Palestine. *Complementary Therapies in Clinical Practice,* 19, 256-263. https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2013.09.001

American Cancer Society and National Cancer Institute. (2023). https://www.cancer.org/cancer/managing-cancer/treatment-types/alternative-medicine/what-is-alternative-medicine.html (Erişim Tarihi: 16.08.2023).

Arıcı, M., Birdane, A., Güler, K., Yıldız, B.O., Altun, B., Ertürk Ş., ve ark. (2015). Türk hipertansiyon uzlaşı raporu. *Arch Turk Soc Cardiol,* 43(4), 402–409.

Arslan, S., Gökçe, E., Deniz Doğan, S., Özgen, R., Şişman, H., Alptekin, D., Gezer, D. (2020). Kardiyovasküler hastalığı olan bireylerde tamamlayıcı ve alternatif tıp yöntemlerinin kullanımı. *Cukurova Medical Journal,* 45(4), 1644-1652. https://doi.org/10.17826/cumj.833693

Bahar, Z., Kızılcı, S., Başer, A., Besen, D., Gördes, N., Ersin, F., Kissal, A., & Çapık, C. (2013). Herbal therapies used by hypertensive patients in Turkey. *Afr J Tradit Complement Altern Med*, 10(2), 292-298.

Efe, D., Akça, N. K., Kiper, S., Aydın, G., ve Gümüş, K. (2012). Hipertansiyonu olan bireylerin kan basıncını düşürmeye yönelik kullandıkları destekleyici yöntemler. *Spatula DD.,* 2(4):207-212.

Erdoğan, Z., Oğuz, S. ve Erol, E. (2012) Kalp Hastalarının Tamamlayıcı Tedavileri Kullanma Durumu. *Spatula DD.,* 2(3):135-139.

Güven, Ş. D. (2020). Diabetus mellituslu bireylerin tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanma durumları. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi,* 9(1), 1-8 . https://doi.org/10.17100/nevbiltek.694483

Güven, Ş. D., Muz G., & Ertürk N. E., ve Özcan A. (2013). Hipertansiyonlu bireylerde tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanma durumu, *Balikesir Saglik Bil Derg.,* 2(3), 160-165.

Kes, D., Gökdoğan, F., ve Tuna, D. (2016). Hipertansiyonu olan hastalarda tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı: Literatür taraması. *Journal of Cardiovascular Nursing.* 7(12), 40-55. https://doi.org/10.5543/khd.2016.004

Kretchy, I., Owusu-Daaku, F., & Danquah, S. (2014). Patterns and determinants of the use of complementary and alternative medicine : cross sectional study of hypertensive patients in Ghana. BMC Complementary and Alternative Medicine. 14(44), 3-7. https://doi.org/10.1186/1472-6882-14-44

Kutlu, A., ve Gülşen, M. (2021). Homeopati kullanan kişilerin yaşam kaliteleri ve homeopatiye ilişkin görüşleri. *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi,* 4(1), 17-26. https://doi.org/10.5336/jtracom.2020-76665

Mills, K. T., Stefanescu, A., & He, J. (2020). The global epidemiology of hypertension. Nature reviews. *Nephrology,* 16(4), 223–237. https://doi.org/10.1038/s41581-019-0244-2

National Center for Health Statistics (NCHS) 2012 National Health Interview Survey (NHIS) Public Use Data Release: NHIS Survey Descripition. 2013. ftp://ftp.cdc.gov/pub/Health_Statistics/NCHS/Dataset_Documentation/NHIS/2012/srvydesc.pdf. (Erişim Tarihi: 16.08.2023)

Nural, N., & Çakmak, S. (2018). Kronik hastalığı olan bireylerin tamamlayıcı ve alternatif tedavileri kullanma durumu. *Journal of Traditional Medical Complementary Therapies*, 1(1), 1-9. https://doi.org/10.5336/jtracom.2017-54818

Nural, N., ve Çakmak, S. (2018). Kronik hastalığı olan bireylerin tamamlayıcı ve alternatif tedavileri kullanma durumu. *J Tradit Complem Med,* 1(1), 1-9. https://doi.org/10.5336/jtracom.2017-54818

Nuwaha, F., & Musinguzi, G. (2013). Use of alternative medicine for hypertension in Buikwe and Mukono districts of Uganda: a cross sectional study. *BMC Complementary and Alternative Medicine,* 13(301), 3-6. https://doi.org/10.1186/1472-6882-13-301

Onat, A., Can, G., Yüksel, H., Ademoğlu, E., Ünaltuna, N. E., Kaya, A., ve ark. (2017). TEKHARF 2017 Tıp Dünyasının Kronik Hastalıklara Yaklaşımına Öncülük. İstanbul: Logos Yayıncılık.

Oral, B., Öztürk, A., Balcı, E., Sevinç, N. (2016). Aile sağlığı merkezine başvuranların geleneksel/alternatif tıpla ilgili görüşleri ve kullanım durumu. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(2), 75-82. https://doi.org/10.5455/pmb.1-1439552842

Palileo-Villanueva, L. M., Palafox, B., Amit, A. M. L., Pepito, V. C. F., Ab-Majid, F., Ariffin, F., …… & Mckee, M. (2022). Prevalence, determinants and outcomes of traditional, complementary and alternative medicine use for hypertension among low-income households in Malaysia and the Philippines. *BMC Complementary Medicine and Therapies*, 22(1), 252. https://doi.org/10.1186/s12906-022-03730-x

Peksoy, S., Demirhan, İ., Kaplan, S., Şahin, S., ve Düzgün, A. A. (2018). Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavinin Jinekolojik Kanserlerde Kullanımı. Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi, 1(1), 36-47.

Singh, S., Shankar, R., & Singh, G. P. (2017). Prevalence and associated risk factors of hypertension: a cross-sectional study in urban varanasi. *International Journal of Hypertension,* 1-10. https://doi.org/10.1155/2017/5491838

Stokes, K., Oronti, B., Cappuccio, F. P., & Pecchia, L. (2022). Use of technology to prevent, detect, manage and control hypertension in sub-Saharan Africa: a systematic review. *BMJ Open*, 12(4), e058840. https://doi.org/10.1136/bmjopen-2021-058840

Şanlıtürk, D. & Kaplan, N. (2023). Diyabet ve hipertansiyon hastalarında tamamlayıcı tıp kullanımının tedaviye uyum üzerine etkisi. *Bütünleyici ve Anadolu Tıbbı Dergisi*, 4(2), 45-61. https://doi.org/10.53445/batd.1240172

Terkeş, N., Özer, Z., & Ayaz, G. (2021). Hipertansiyon hastalarının tamamlayıcı terapi uygulamalarından bitkisel ürünleri kullanma durumu. *Turk J Cardiovasc Nurs,* 12(27), 10-17. https://doi.org/10.5543/khd.2021.38233

Tsai, D. S., Chang, Y. S., Li, T., & Peng, W. H. (2014). Prescription pattern of Chinese herbal products for hypertention in Taiwan: A population based study. Journal of Ethnopharmacology 155: 1534- 1540.

Uçar, A., & Canpolat, Ö. (2021). Kadiyovasküler hastalıklarda tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı. *Kardiyovasküler Hemşirelik Dergisi,* 12(29), 155-162. https://doi.org/10.5543/khd.2021.21-20-29

World Health Organization - WHO. (2019). WHO Global Report on Traditional and Complementary Medicine. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/312342/9789241515436-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Erişim tarihi: 16.08.2023).

Extended English Summary

Introduction

Hypertension has an important place among chronic diseases in parallel with the aging of the world population, the prolongation of the life span of individuals with the developing technology and the increased prevalence of obesity (Mills et al., 2020). Hypertension is an important risk factor for cardiovascular diseases and is an important cause of premature death (Stokes et al., 2022). Hypertension creates a serious burden on national economies in terms of complications and health care costs (Arıcı et al., 2015). World Health Organization (WHO) states that approximately 1.28 billion people aged 30-79 worldwide have hypertension; reports that the vast majority of them live in low- and middle-income countries (WHO, 2023). In the 2017 report of the "Heart Disease and Risk Factors in Turkish Adults" study conducted in our country; the number of patients with hypertension in the world has increased by 90% compared to 40 years ago; It has been reported that the number of patients with hypertension in our country is estimated to be 14.3 million (8 million women and 6.3 million men), and this rate is 60% higher compared to the data 10 years ago (Onat et al., 2017).

In chronic diseases such as hypertension, the prevalence of which is increasing, patients should make changes in their lifestyle and habits in order to prevent the development of disease-related complications, increase the quality of life and ensure compliance with treatment (Onat et al., 2017; Singh et al., 2017). However, it is known that this process is quite challenging due to the fact that hypertension is a chronic disease that requires medical treatment and lifestyle changes, and because of the difficulties in transforming the education received by the patient into behavior. Therefore, patients may turn to different applications in addition to medical treatment.

Deniz Akan, D., Dedeli Çaydam Ö., Çınar Pakyüz S. (2023). Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basıncını düşürmek için kullandıkları yöntemlerin değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, *20*(3), 363-374. doi:10.14687/jhs.v20i3.5700

Complementary and alternative medicine (CAM) methods have an important place among these practices (Kes et al., 2016; Palileo-Villanueva et al., 2022).

CAM, which is used to strengthen health, prevent diseases, reduce symptoms and provide psychological support, can have positive effects; It may cause undesirable effects as a result of unconscious use or use without informing health professionals. These undesirable effects may result from the negative effects of the applied method; It may be due to the fact that the CAM method used changes the effect of the pharmacological treatment or the neglect of the pharmacological treatment (Uçar & Canpolat, 2021; Terkeş et al., 2021). Therefore, healthcare professionals have great responsibilities for preventing the undesirable effects of CAM and for a successful hypertension management. It is very important for health professionals to be aware of CAM methods, to question the CAM methods used by patients with a diagnosis of hypertension and to improve their level of knowledge on this subject. Knowing the CAM methods used by hypertension patients is necessary to prevent possible drug interactions, to eliminate undesirable effects, and to ensure successful hypertension management. (Kes et al., 2016; Nural & Çakmak; 2018; Terkeş et al., 2021).

The aim of this study is to determine the CAM methods used by patients with a diagnosis of hypertension to lower their blood pressure.

Method

Type of The Study and Aim

This descriptive cross-sectional study was conducted to determine the CAM methods used by patients with a diagnosis of hypertension to lower their blood pressure.

The Population and Sample of the Study

The research was carried out in a university hospital in the western part of Turkey between July and September 2017. The population of the study consisted of all individuals diagnosed with hypertension who applied to the Cardiology and Nephrology polyclinics of the university hospital in the western part of Turkey at the time of the study. In the study, the sample was selected by convenience sampling, and 193 individuals who applied to the polyclinic at the time of the study, were diagnosed with hypertension for six months or longer, agreed to participate in the study, and could communicate in Turkish, constituted the sample of the study.

Data Collection Tool

In data collection, a questionnaire created by the researchers by scanning the literature was used (Efe et al., 2012; Erdoğan et al., 2012; Güven et al., 2013). Data were collected using face-to-face interview technique with patients. It took an average of 10 minutes for the patients who agreed to participate in the study to answer the questionnaire.

Analysis and Evaluation of Data

The data were evaluated in computer environment. SPSS 21.0 package program was used for statistical analysis of the data. The results are at the 95% confidence interval; $p < 0.05$ was considered statistically significant. Chi-square and Fisher's exact chi-square test were used in the analysis of data, descriptive statistics and analysis of categorical variables.

Limitations of the Research

Patients with hypertension who did not agree to participate in the study and on the days when data collection could not be performed were not included in the study. Because the sample size was small and the study was conducted in a single hospital, the results cannot be generalized to all patients with hypertension.

Findings

The average age of the participants in the study was 56.6 ± 9.6 (37 - 82) and the diagnosis period of hypertension was 7.1 ± 5.6 (1 - 25) years, and the average body mass indexes were 28.3 ± 3.7 (20.3 - 41.5). The sociodemographic characteristics of the participants of the study are given in Table 1.

Deniz Akan, D., Dedeli Çaydam Ö., Çınar Pakyüz S. (2023). Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basıncını düşürmek için kullandıkları yöntemlerin değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, *20*(3), 363-374. doi:10.14687/jhs.v20i3.5700

It was assigned that 76.7% of patients had a disease other than hypertension and 57% did not go to regular doctor control (Table 1). Apart from hypertension, 37.4% of the patients had diabetes mellitus.

65.8% of the patients participating in the research used CAM; It was determined that 93.7% of patients using CAM used herbal method as CAM, 43% received information from the environment about the method used, and 76.3% did not inform healthcare personnel about CAM used (Table 2).

65.8% of the patients participating in the study were using CAM; it was found that 93.7% of patients using CAM used herbal method as CAM method, 43% heard about the method used by the their environment, 76.3% did not inform the healthcare personnel about CAM used (Table 3).

There was no statistically significant difference between the CAM use status of the patients and their marital status, presence of other diseases, regular doctor control, diagnosis period and income status ($p > 0.05$). There was a statistically significant difference between gender, educational status, employment status, and CAM use ($p < 0.05$). The relationship between the sociodemographic characteristics of the patients and the use of CAM is shown in Table 3.

Discussion

Nowadays, in parallel with the developments in medical treatments, life expectancy increases but chronic disease rates increase. In individuals with chronic disease, the tendency towards traditional and complementary methods is rapidly increasing. In this study, in which the CAM methods used by patients with a diagnosis of hypertension to lower their blood pressure were examined, the rate of use of CAM was found to be 65.8%. In CAM the literature, in studies conducted with patients diagnosed with hypertension in Ghana, the use of CAM was reported as 19.5-24.6% (Kretchy et al., 2014; Alhassan et al., 2023); 49.7% in Taiwan (Tsai et al., 2014); it was reported to be 56% in Uganda (Nuwaha & Musinguzi 2013), 85.7% in Palestine (Ali-Shtayeh et al., 2013), and 75.5% in Saudi Arabia (Aladhab et al., 2023). When we look at the studies conducted in our country, it is seen that the rates of CAM usage are between 51.3% and 87% (Efe et al., 2012; Bahar et al., 2013; Güven et al., 2013; Terkeş et al., 2021; Şanlıtürk & Kaplan, 2023). It is thought that this variability in the use of CAM in the literature may be due to individuals' health beliefs, cultural factors, illness experiences and being affected by the environment they live in.

In our study, it was determined that the most frequently used CAM method (93.7%) by the participants was herbal treatments. It is known that herbal applications are the most preferred CAM methods by individuals with chronic diseases. According to the 2012 reports of the National Health Interview Survey, the most commonly used CAM method in the United States is herbal products/food supplements. When we look at the studies conducted in our country, Nural & Çakmak's (2018) study on individuals with chronic diseases, the rate of use of herbal methods was 58.5%; In the study conducted by Oral et al. (2016) on individuals who applied to the family health center, the rate of use of herbal methods was 37.2%; In the study conducted by Arslan et al. (2020) on individuals with cardiovascular disease, the rate of use of herbal methods was 49.1%; In the study conducted by Şanlıtürk & Kaplan (2023), with diabetes and hypertension patients, the rate of herbal method use among hypertension patients was reported as 86%. In the study conducted by Efe et al. (2012), it was reported that patients with hypertension mostly (94.3%) resorted to herbal methods, and among herbal methods, lemon was preferred the most with a rate of 76.0%. The reasons why patients prefer herbal applications more often may be related to their belief that herbal methods are harmless, they are cheaper, the cost of health services is high, and their beliefs about the side effects of drugs.

It was determined that the majority of the patients with hypertension (76.3%) who participated in our study did not report the CAM method they used to the healthcare personnel. In studies conducted abroad, it was reported that the vast majority of patients (68.1-70%) did not report the CAM method they used to healthcare personnel (Kretchy et al., 2014; Ali-Shtayeh et al., 2013).

Deniz Akan, D., Dedeli Çaydam Ö., Çınar Pakyüz S. (2023). Hipertansiyon tanısı olan hastaların kan basıncını düşürmek için kullandıkları yöntemlerin değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, *20*(3), 363-374. doi:10.14687/jhs.v20i3.5700

In the study conducted by Biçen et al. (2012) in our country, 87% of patients with hypertension; In the study conducted by Güven et al. (2013), 72% of patients with hypertension; In the study conducted by Terkeş et al. (2021), it was reported that 73.3% of patients with hypertension did not inform their healthcare personnel about the CAM methods they used. Our study results are similar to the literature in this respect. It is estimated that the reason why the patients do not inform the healthcare personnel about the CAM method they use may be related to the fact that the healthcare personnel do not question whether the patient uses the CAM method, the patients find these methods natural and harmless, and they think that they will be judged by the healthcare staff.

In our study, it was determined that women, those with primary/high school education level and working patients used CAM more ($p < 0.05$). In the study, no difference was found between other descriptive features and using CAM methods ($p > 0.05$). Looking at the literature; It is seen that there are different data on the difference between the descriptive features and the use of the CAM method. While some studies have reported that there is a difference between education and employment status and the use of the CAM method (Alhassan et al., 2023); In some studies, it has been reported that there is no difference between education and employment status and using the CAM method (Oral et al., 2016; Nural & Çakmak, 2018; Terkeş et al., 2021). For this reason, it is thought that the difference between the introductory features and the use of CAM shows differences and cannot be considered as a determining factor. It is anticipated that further studies examining the difference between descriptive features and the CAM use case would be useful.

Conclusion

As a result of the research, it was determined that patients diagnosed with hypertension frequently resorted to CAM methods. It was determined that the most frequently used CAM method by the patients was herbal applications. It was determined that the majority of patients with hypertension did not inform the health personnel about the methods they used.

However, individuals using these methods unconsciously and without getting information from health personnel may lead to the progression of hypertension disease and decrease the effectiveness of pharmacological treatment. Therefore, informing patients is very important. From this point of view, we recommend that healthcare professionals question the CAM methods used by individuals with hypertension, improve their knowledge on CAM methods, and increase in-service training on this subject.